

Šepec.

(Povest. — Spisal Ivan Rekar.)

I.

Ni hujšega gorja na sveti,
Kot so zadužene solze. —
S. Gregorčič.

Mihec, sin moj, stopi sem in poslušaj, kaj ti govori tvoj oče, najbrž zadnjič v tem življenju. Glej, jaz skoro zapustim ta svet; Bog tako hoče, in zgodi naj se njegova volja. Dobro se mi baš ni godilo, vse življenje sem bil siromak; ne morem ti torej zapustiti, ljubi otrok moj, bogastva, časti in posvetnega blaga, vsega tega nisem imel nikoli; puščam pa ti nekaj družega za dedščino, namreč — dobro ime, kar tudi nekaj velja. Pazi torej tudi ti, Mihec, na ta zaklad; poštenost naj te vodi povsod, in Bog ti gotovo ne odreče svoje pomoči. Mlad si še, a prav zaradi tega moraš še bolj pozoren biti, da že sedaj nakreneš pravec življenja na pravo pot. Moli in delaj! To so zadnje besede tvojega očeta, naj ti torej vedno zvené po ušesih. Moči mi že pojemajo; sinko moj — slušaj mater — skrbi za sestro — ne zabi, kar ti velim. — Blagoslov božji naj te spremlja povsod.«

In zatisnil je oči stari grobar Jerin, zaspal za ves čas. Pri borni postelji so pa zaplakali na ves glas vaščanje, ki so prišli k smrti grobarja Jerina, zajokalo je vse, najbolj pa žena ranjcega — vdova Jerinka in njena sedemletna hčerka Jerica.

Deklica sicer še ni popolnoma umela, kaj se je pripetilo, a pogled na mrtvaško blede obraz njenega ljubega očeta, ki ga je tolikokrat poljubila polna otroške ljubezni, jok in stok mamice, plakanje okoli stoječih presunilo je njeno nedolžno srce, napolnilo s čuvstvi, katerih še ni poznala dosedaj.

Jokala je hčerka, britko pretakala svitile solzice, klečeč ob mrtvaški postelji očetovi.

In Mihec?

Ob vzglavju je slonel mlad dečko petnajstih let, čudne pokvečene postave.

Čokata glava je počivala takoj na slokih ramenih tako, da se ti je zdelo, dečko nima vratu, da je grbast, četudi v resnici ni bil. Krepke prsi in široka pleča so pričala o dečkovem zdravju; leva noga je bila pa pri stopalu nekoliko na vnanje vzvrnjena, kar je pri hoji povzročilo nekako cincanje, dečku pa pridobilo ime, ne baš posebno prikupljivo.

Za Mihca ga ni klical nihče, povsod si slišal le »šepec«, četudi ta priimek ni nič kaj ugajal onemu, kateremu je bil namenjen.

Zagoreli obraz, črni lasje, temen a jarek pogled, so ga delali nekako, rekel bi, odurnega, dasi tudi v resnici ni bil grd, če rabimo ljudski izraz.

Ako bi kdo smatral Šepca — tako ga hočemo imenovati tudi mi — neukim, topim, ta bi se precej vrezal. Šepec ni bil neveden, zabit paglavec, marveč le nenavadna prikazen.

Pri Jerinovih, kakor so ljudje zvali borno leseno hišico, ki je nosila peto številko Mlaške vasi in stala zadaj za malo cerkvico sv. Urha, je vladala revščina v najobsežnejšem pomenu besede. Rajnki Jerin je opravljaj službo cerkvenika in grobarja na Mlaki.

A če rečemo službo cerkvenika in grobokopa, že nekoliko pretiravamo, zakaj vse opravilo njegovo je bilo to, da je pozvanjal trikrat na dan, če je kdo umrl, tudi po večkrat, pomagal oblačiti se gospodu, kadar so prišli iz svoje župnije k podružnici maševat, kopal gomile in skrbel za red in snago v hiši Božji.

Pomislimo torej vse te okolnosti in uvažujmo, koliko nese taka služba v mali pogorski vasi, broječi okoli dvajset koč, izvestno ni ta službica mastna; Jerinovic se torej ni godilo preveč dobro, toliko, da so se protali. Gospodar je pa tudi vedno bolehal, torej si ni mogel dobiti s težkim delom zaslužka. In sedaj še bolezen, huda bolezen, ki je vrgla očeta in ga priklenila na trdo ležišče!

Zadnji novci, prištejeni z velikim trudom in naporom, šli so rakom žvižgat, za zdravila.

V tacih razmerah je preživel Šepec prva leta brezskrbne mladosti.

Vse to je močno uplivalo na njegov duševni razvoj.

Šepec je imel mehko, rahločutno srce, jokal je za kako prav malo stvarico, dočim bi se ne bil oglasil, da si ga tepel do krvi. A jokal ni nikoli vpričo ljudij, ampak skrivaj si je mladi dečko otiral svitle solze bede in žalosti.

Gladu in stradanja, vročine in mraza, skratka vsacega trpljenja je bil vajen, kakor pes palice. A uprav to mu je utrdilo zdravje, podelilo jakost, in Šepec je bil za svoja leta nenavadno razvit, če tudi pokvečen na telesu, močan pa, kakor malokdo.

Prebrisan in bistroumen je tudi v šoli vspeval izvanredno dobro, vso učenost, kolikor je podaje preprosta ljudska šola, osvojil si je prav hitro. Priučil se je takoj vsemu, kar je imel priliko videti, povsod, pri vsakem delu je bil priročen.

Posebej pa moramo omeniti njegove velike ljubezni do živalij. Jedino kravico, ki so jo mogli doma rediti, krmil in oskrboval je vzgledno; a malega psička »liščka«, kakor ga je klical, ljubil je tako, da bi ga ne bil dal za vse zaklade sveta.

Vse te njegove lastnosti so bile dokaj prikupljive, in ljudje bi se bili že sprijaznili z njim, le ta njegova čudna nprav — ta odurnost, te se niso privadili.

Zlobni jeziki so ga hitro pripravili do zavesti, da je oduren, pokvečen »šepec«, da nima tiste veljave, kakor drugi njegovi vrstniki.

In Šepec se ni vsiljeval ljudem, živel je le sam za-se in za svojce, med katere je štel tudi kravico in svojega psička »liščka«.

V družbo ni zahajal mnogo, držal se je domú in pomagal očetu pri delu; naj si je bilo tako ali tako, povsod je kazal isto spretnost. Že iz očij si mu čital, da dečko ni prazne glave.

În Jerin, mlaški cerkvenik, otrl si je večkrat solzo očetovske ljubezni, opazujoč svojega sina.

»Tak razum, pa ta postava!« tako je vzdahnil in Bogu potožil svoje gorje.

Ljubil je oče svojega sinka, ljubil iskreno, nepopisno. Kako težko je slišal zabavljivo ime »šepec«, a kaj je hotel. Mihec je od rojstva že pokvečen, sicer pa razumen, čvrst in zdrav.

Mati ga je pa ljubila, kakor sploh ljubi materino srce. Seznanili smo se torej nekoliko bolj z razmerami pri Jerinovih, posebej pa še s Sepcem, slonečem ob vzglavju, na katerem je počivala glava mrličeva.

Ljudje se radovedno ozirajo manj na mrliča, nego na njegovega sina, ki sloni pri postelji tak, kakoršen je vselej, nič izpremenjen. Srpo zrè v blede obraz svojega očeta in le tu pa tam pošlje kak pogled po navzočih.

Mati, nedolžna sedemletna sestra in vaščanje jokajo, a on, on, ki je za vsako stvar milo zaplakal, danes, ob očetovi smrti ne potoči niti jedne solze.

Čudno se zdi vsem, ki ga opazujejo.

»Poglej ga no štora«, reče soseda in dregne svojo tovarišico s komolcem, »oče mu je umrl, on pa sloni kakor lesén.«

Šepec menda čuje to sumničenje, zato jo tiho pobere iz hiše. Tudi njemu se čudno zdi, kje so danes solze. V grlu ga nekaj tišči, davi kakor s kleščami, hoče ga zadušiti, v prsih ga teži neka skrivna holest, srce je prenapolnjeno neznosne bolečine, a vsem tem čuvstvom ne more dati duška, sam ne vé, zakaj.

Brez mislij tava okrog hiše, slep in gluha za vse, niti za nedolžno živalico, za svojega psička, se ne zmeni, četudi se veselo vspenja po njem in se mu dobrika na vse mogoče načine.

Zmučen in razburjen séde na skladanico drv, pred očmi mu pa vedno plava mrtvaški obraz očetov, v obraz mu brije ona ledena sapa mrtvecev, v nos mu vdarja duh po mrliču.

Tako sedi Šepec nepremično na skladanici, a hitro plane po konci, kakor bi se nečesa domislil.

Naglih korakov odide — v cerkev, kjer poklekne in moli z vso vneto pobožnega srca.

A zopet se spomni nečesa.

S tresočo roko potegne za vrv, in vaški zvon tožno zapoje ter prinaša žalostno vest, da je zopet jedna duša zapustila našo solzno dolino, preselila se gor »nad zvezde«.

In ljudem se je zdelo, da danes zvonček nekako milotožno poje. Res je pel, turobno, ginljivo, saj je pel onemu, ki je toliko ljudij spremil k pokoju, ki je toliko mrličem izkopal zadnjo posteljo — hladni grob, pel je zvonček zadnjo, smrtno pesem svojemu gospodarju, a zvonil je — sin.

Sin, svojemu ljubemu očetu!

Nemirno je potezaval Šepec vrv, a njegove ustnice so šepetale molitev gorečo in prosečo, molitev za umrlega očeta, in prošnje nesrečnega sina so

se spojile z ganljivim votlim glasom mrtvaškega zvona in plule daleč, daleč tje čez tiho plan, gori v višave pred sodni stol Vsemogočnega.

Precej dolgo se je glasil zvon z vaških lin, ker se je Sepec še-le pozno vzdramil iz molitve.

Tiho odide v hišo, kjer počiva mrtvo truplo grobarja Jerina, na priprostem odru med dvema brlečima svečama.

Zvečer se je zbralo precej vasovalcev pri Jerinovih, zakaj cerkvenika in grobokopa je hotel vsakdo kropiti, saj je bil priljubljen povsod.

Da se je po običajnih molitvah tudi kakova rekla, menda mi ni potreba posebej povedati, saj to je že v navadi med narodom.

»Kaj se ti zdi«, šepne stara zgubana ženica svoji sosedi na uho, »Šepec mi ni nič po všeči. Veš, da, oče mu je umrl, a on, on — sin njegov, kaj meniš, da se zmeni kaj za to? Prav nič, ne jedne solze ni potočil.«

»Saj vedno pravim, tiha voda jezove podira, tak že ne bo, kakor je bil ranjki Jerin, oče njegov, Bog mu daj večno luč«, odvrne soseda potihoma, le zadnje besede izgovori na glas, da se sliši po vsi sobi, in ročno prebira v suhi roki jagode velicega črnega molka.

Tacih pogovorov je bilo čuti tisti večer še več, zakaj vsak je hotel povedati svoje mnenje, vsi pa so se strinjali v tem, da Šepec ni vreden sin ranjcega. — Pogreb mlaškega grobarja se je vršil tako, kakor se vrše sploh pogrebi po kmetih. Ni ne vencev, ne trakov, ampak verni ljud spleta drugačen venec, dragoceni venec molitve.

Sepec ni hotel iti za krsto, odzadej se je držal in tudi k jami, katero je bil izkopal sin — očetu, ni prišel. Od strani je gledal vse početje z bolečino, katera se ni kazala na zunanje, a je toliko bolj divjala v notranjem.

Tudi k pogrebščini ga ni bilo. Ta se je opravila kolikor mogoče skromno, zbrali so se le nosilci in nekaj sorodnikov. Ker pa vemo, da je bil Jerin revež in njegova zapuščina ni bila znatna, si lahko tolmačimo, zakaj se zadnjih ni zbralo veliko število.

Sepec je bežal v gozd, zarezal v bukev letnico in dan, začrtal velik križ v deblo za spomin.

Ležal je na mehkem mahu ter dušil notranje razsajajoče boli, in veter, ki je pihal po zelenem bukovju, odnašal je vzdihne nesrečnega dečka na svežo gomilo, pod katero je počivalo truplo — očetovo.

Povesti iz avstrijske zgodovine.

(Piše Al. Stroj.)

XII.

Marija Terezija.

Po smrti Karola VI., zadnjega moškega iz habsburške rodovine, je vladala njegova najstarejša hči Marija Terezija. Avstrijske dežele so prisegle Karolu, braniti njegovo hčer zoper vsakega sovražnika. Tudi